

OSMAN HAKAN A.'NİN *SARI EKİN* ADLI KİTABINDA GELENEK ETKİSİ

Şafak GÜNEŞ GÖKDUMAN*

Özet

1980 sonrası şairlerinden olan ve zaman zaman Yahya Kemal fakat daha çok Behçet Necatigil ve Hilmi Yavuz çizgisini takip eden Osman Hakan A.'nın şiirlerinin altyapısını Kur'an-ı Kerim'deki sure ve ayetler, divan edebiyatı mazmunları, söz sanatları ve efsaneler oluşturmaktadır. Aynı zamanda onun şiirlerinde hem divan şairlerinin hem de Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarının metinlerine göndermeler veya onların metinlerinden alıntılar da kimi zaman açık kimi zaman örtük bir şekilde bazen şiir metnine eklenmiş olarak bazen de şiir metninden bağımsız olarak yer almaktadır. Tebliğde şiirlerinin yapısını gelenekten olabildiğince faydalanarak kuran ve bu nedenle şiirlerinin çoğu çizgisel okumaya uygun olmayıp daha çok dilbilimsel okumayla anlam kazanan Osman Hakan A.'nın eserlerinde Kur'an-Kerim, divan edebiyatı mazmunları, söz sanatları, efsaneler, diğer yazar ve şairlerin etkisi ve bu etkinin Osman Hakan A.'nın şiirlerindeki yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Osman Hakan A., gelenek, *Sarı Ekin*.

THE EFFECT OF TRADITION IN OSMAN HAKAN A.'S BOOK CALLED *SARI EKİN*

Abstract

The suras and verses in Koran, the poetical in divan literature, figures of speech and legends constitute the background of Osman Hakan A.'s poems, a late 1980s poet, following Yahya Kemal but mostly Behçet Necatigil and Hilmi Yavuz. At the same time, in his poems, there are referrals to the texts of poets or authors who live in the period of republic and divan poets or the quotation from their texts sometimes hold a place implicitly or explicitly; sometimes being added to versification or autonomously. In the article the effects of Koran, divan literature poetical, figures of speech, legends, other poets and authors and the importance of this effect in the works of Osman Hakan A. who establishes the structure of his poems with the help of tradition -for this reason most of his poems is not suitable for linear reading but becomes meaningful mostly with linguistic reading- will be emphasized.

Keywords: Poetry, Osman Hakan A., tradition, *Sarı Ekin*.

* İstanbul Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı doktora öğrencisi.

Giriş

Gelenek, “Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar bütünüdür.”¹ Edebiyatta ise gelenek sözcüğü Türk edebiyatı geleneği, Fransız edebiyatı geleneği gibi geniş bir perspektiflerle bütün bir edebiyat tarihini içine alır. Bu kavramı daha dar bir açıdan ele aldığımızda Divan şiiri geleneği, halk şiiri geleneği gibi edebiyat tarihi içerisinde belli bir alan veya türü kastetmiş oluruz, daha da daralttığımızda dramatik şiir geleneği, anlatımcı şiir geleneği gibi ifadeler kullanmak da mümkündür.²

Gelenek konusu sadece bizim edebiyatımızda değil dünya edebiyatında da zaman zaman tartışma konusu olmuş, edebiyattaki yeni akımlar ve eğilimler kimi zaman geleneğe karşı çıkma kimi zaman da gelenekten yararlanma neticesinde ortaya çıkmıştır. 1980'lere geldiğimizdeyse önceki kuşakların aksine bu kuşağın geleneği reddetmediklerini, kuşak şairlerinin Türk şiirini tarihsel bütünlüğü içinde ele aldıkları görülür. Kuşak şairleri, kendi poetikalarına göre bir yandan Divan şiiri ve Halk şiirini, diğer yandan Cumhuriyet dönemi şiirinin zirve şahsiyetlerini okumuş ve şiirlerini bu zengin alt yapıyla beslemişlerdir. Baki Asiltürk bu dönemde geleneği daha dar anlamıyla benimseyen, gelenekte belli bir çizgiyi ötekilerin önüne çıkararak bu çizginin temsilcisi olmak isteyen şairlerden söz eder ve bu şairlerin şiir anlayışlarını “gelenekselci şiir” başlığı altında sınıflandırır. Asiltürk, “gelenekselci” sözcüğü ile Türk şiir tarihi içerisinde Şeyh Galib, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Asaf Halet Çelebi, Behçet Necatigil ve Hilmi Yavuz çizgisini sürdüren şairleri işaret etmiştir. Ona göre Osman Hakan A. da bu çizgiyi sürdüren şairler arasındadır.³

Şiirlerini gelenekten beslenerek meydana getiren Osman Hakan A. şiirlerinde geleneğin etkisini “... her şiirsel metin yalnızca şimdiki zamanı değil, geçmiş ve gelecek herhangi bir zaman diliminde de aynı tazelik ve güzelliği üzerinde taşır diye düşünürüm. Başka bir anlamda, benim

¹ *Güncel Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5839e36fc4a236.54831811

²Baki Asiltürk, *1980 Kuşağı Türk Şiirinin Poetikası*, Toroslu Kitaplığı İstanbul, 2006, s. 157

³ Asiltürk, a.g.e., s. 122

şirlerimden onların şiirlerine ya da tam tersi onların şiirlerinden benim şiirlerime yapılan göndermeler (atıflar) vardır; ve şiir için bu, son derece gerekli ve doğaldır.”⁴ sözleriyle ifade eder. Bu ifade bir taraftan Osman Hakan A.'nın şiirlerinin nasıl okunması gerektiğine rehberlik ederken diğer taraftan onun şiirlerinin “kabaca iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi”⁵ olan metinlerarasılıkla olan ilişkisine de işaret etmektedir. Metinlerarasılık neredeyse tüm kuramcılar tarafından “yazının yapıcı bir unsuru” ve “yazınsallığın bir ölçütü” olarak benimsenmiş ve “hiçbir metnin daha önce yazılmış başka metinlerden bağımsız yazılamayacağı”, “her metnin daha önce yazılmış metinlerden izler taşıdığı”⁶ düşüncesi öne çıkmıştır.

Bu noktadan bakıldığında Osman Hakan A.'nın şiirlerinin de metinlerarasılığı göz önüne alınmadan değerlendirilemeyeceği açıktır. Onun şiirlerinde dinî ve edebi metinlerin kimi zaman açık kimi zaman örtük bir şekilde, bazen şiir metnine eklenmiş olarak bazen de şiir metninden bağımsız olarak yer aldığını görürüz. Bu nedenle Osman Hakan'ın şiirlerinin çoğu çizgisel okumaya uygun şiirler değildir; dilbilimsel okumayla anlam kazanır. Okur her an uyanık olmalı ve kelimelerin ardındaki anlamı çözmeye çalışmalıdır. Şair bu durumu şöyle açıklar: “Saussure, ‘Sözcük’ yerine ‘Öge’yi kullanınca, dizge kavramı gelir gözümün önüne’ der. Bu yüzden bir şiir kitabı her şeyden önce bir ‘Yapı’dır; Saussure’ü izleyerek söylersem ‘Dizge’dir. İşte bu Dizge/Yapı’yı oluşturan çeşitli karşıtlıklar ve çeşitli öğelerin kurduğu ilişkiler vardır. Öğeler: İmge; Söyleyiş; Anlatım; göstergelerin seçimi, bağdaştırılması ve onlardan çeşitli anlamlarda yararlanmak; çeşitli göndergesel anlamlar; yan anlamlar; ses öğelerinden yararlanmak; ölçü; ritm; noktalama imleri; biçim ve daha pek çok şeyden oluşur. Ben aslında yapı’ya ilişkin bir ısrarın peşinde değilim; yalnızca ‘şiir’ yazmakta ısrarlıyım o kadar; ve bunun ‘Yapı’ kurmaktan başka bir şey olduğunu da sanmıyorum. Şairin işi, birçok parçayı yeni bir şekilde bir araya getirmektir. Kısaca bir

⁴ Vural Bahadır Bayrıl, “Osman Hakan A. ile Söyleşi: Okur Benimle Buluşabilir”, *Cumhuriyet Kitap*, sayı: 278, 15 Haziran 1995

⁵ Kubilay Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, İstanbul, 2007, s.17.

⁶ Aktulum, a.g.e., s. 22

'Estetik Kod' yaratmaktır. Bu ise yalnızca kendine ait bir 'Yapı'yı kurmakla mümkündür." ⁷

Osman Hakan A.'nın *Sarı Ekin*⁸ adlı kitabında yer alan şiirleri incelediğimizde onun şiirlerinin yapısını gelenekten olabildiğince faydalanarak kurduğunu, şiirlerinde öncelikli olarak Kur'an-ı Kerim'deki sûre ve ayetlerin ilham kaynağı olduğunu ve onlara göndermelerde bulunduğunu görürüz. Bunun yanı sıra başka şair ve yazarların eserlerine yapılan göndermeler, divan edebiyatı mazmunları da Osman Hakan A.'nın şiirlerinin alt yapısını oluşturur.

1. Metinlerarası İlişkiler Açısından Osman Hakan A.'nın Şiiri

1.1. Açık İlişkiler (Alıntı ve Gönderge)

Alıntı "Bir metnin bir başka metindeki varlığını en somut biçimde görünür kılan, ilk akla gelen, en genel ve en sık karşımıza çıkan metinlerarası yöntemdir. "Genellikle ileri sürülen bir görüşü açıklamak ya da desteklemek için başka bir metinden alınan parça olarak tanımlanan alıntı eklendiği metinde yeni bir anlam kazanır.⁹ Şiirde seçtiği yol bakımından Yahya Kemal, Behçet Necatigil ve Hilmi Yavuz çizgisini takip eden Osman Hakan A., gelenekle ilişkisini divan şairlerinin kimi zaman da günümüz şair ve yazarlarının metinlerinden alıntılar yaparak kurmuştur. Bu alıntılar, şairin kendi metninden bağımsız bir biçimde kime ait olduğu belirterek kullanılırken kimi zaman da kimden alıntıldığını belirtmeden metnin alıntı olduğunu vurgulayarak aktarmıştır. Ancak alıntıyı sadece bir "aynen aktarım" olarak nitelendirmek metinlerarası ilişkiler açısından doğru değildir. Çünkü her alıntı, eklendiği her yeni metinde, yeniden üretilmiş olur. Alıntı yapılan tümce, ibare gibi parçalar, farklı bir bağlamda yeniden can bulur. Böylece şair duygu ve düşüncelerini desteklemiş, yaptığı alıntıyla kendine ait parçaya "yetke" kazandırmış olur.

Osman Hakan'ın şiirinde de alıntı, oldukça önemli bir yer tutar. Şair, genellikle edebî ve dini metinlerden alıntı yapar. Alıntılar onun metnini anlamlandırmak açısından önemlidir; çünkü şair yaptığı alıntılar kendi metinlerini yorumlamada okura yön vermek maksadıyla kullanır. *Seyahat*,

⁷ Bayrıl, a.g.y.

⁸ *Sarı Ekin* Osman Hakan A.'nın Toplu Şiirlerinin yer aldığı kitabın adıdır. Makaledeki değerlendirme bu kitaptaki "Seyahat, Hemen" başlığı altındaki şiirlere göre yapılmıştır.

⁹ Aktulum, a.g.e., s. 94

Hemen adlı kitabında şairin giriş niyetine Şeyh Galip'ten “Kimi terk-i nâm u şana kimi îtibâra düştü.”¹⁰ dizesini isim vermeden aktardığı görülür. Ardından kitabın izleğini de oluşturmak üzere Evliya Çelebi'den *Seyahatname*'(1848)nin yazılış sebebinin alıntılanarak hem kitabın adına gönderme yapar hem de okuru kitabın izleğini oluşturan seyahat imgesi üzerine düşünmeye çağırır.¹¹

“Sudan İbaret”¹² adlı şiirde ise kime ait olduğunu belirtmeden “*Çölde yolunu şaşırınlar gibi biz şimdi zaman içinde kaybolmuş kimseleriz*” cümlesini aktararak Ahmet Haşim'in “Müslüman Saati”¹³ adlı yazısını hatırlatmak ister.

Kitapta kaynak belirtilmeden yapılan “.....bir rüzgâr meseline benzer ki onda kavurucu bir soğuk var ...” cümlesi ise Ali İmran suresi 117. ayetten alınmıştır:

*“Onların bu dünya hayatında harcadıkları malların durumu, kendilerine zulmeden bir topluluğun ekinlerini vurup mahveden kavurucu ve soğuk bir rüzgârın durumu gibidir. Allah onlara zulmetmedi. Fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlar.”*¹⁴

Seyahat, Hemen adlı kitabın sonunda yer alan “Tozlu bir ayna, parlatılması imkansız ve sırları dökülmüş, eski bir ayna.”¹⁵ dizesi ise Behçet Necatigil'in aşağıdaki sözlerinden alınmıştır: “Başlanmış bir şiir bazan aylarca bekler cebimde. Sol cebim böyle müsveddelerle doludur. Bunlar işlendikçe kılıktan kılığa girer ve sonunda 'sözde' kesinleşirler. Bence her şiir, yazılmasından, basılmasından, eriyip gitmesine kadar, dört beş dönemden geçer: Muhabbet, şehvet, şefkat ve nefret dönemleri. Her taslağa muhabbetle bağlanırım, sonra şehvetle, tutkuyla duyarım o şiiri. Sonra şefkat dönemi başlar: Kusurlarını görmüşümdür, neden sonra cıvıllığını görmüşümdür, ama kendimden bir parçadır, beni bana gösteren bir aynadır. Tozlu bir ayna, parlatılması artık imkânsız ve sırları dökülmüş, eski bir ayna. Acırım ona,

¹⁰ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, Digraf Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 179

¹¹ Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Cilt I-II, Üçdal Neşriyat, İstanbul 2012, s. 15

¹² Osman Hakan A., a.g.e., s.195

¹³ Ahmet Haşim, “Müslüman Saati”, *Dergâh Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, Cilt: I Sayı: 4, Haziran 1990, s.19

¹⁴ Ali İmran Suresi, 117. Ayet, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf>

¹⁵ Osman Hakan A., a.g.e., s. 227

şefkat duyarım. Fakat bencildir, acımasızdır şair. Bu yüzden bu şefkat, giderek nefrete dönüşür. Yazılmasaydı keşki. Bir yüz karasıdır, neden sonra, şimdi. Harika gibi görünmüştür, adileşmiştir. Güdüktür, biçaredir. Her şey yarım yârim! Ve nefretimde haklıyım da. Gözlerimdeki perde düşmüş, açıkça görmüşümdür yetersizliğini o şiirin.”

Metinlerarası açık ilişkilerden diğeri de göndergedir. Okuru, bir metinden alıntı yapmadan bir eser ismine, yazar ya da şaire, şiir kişisine, roman kahramanına ya da tarihi bir kahramana, bir kutsal kitaba, mısralara, beyitlere, bir ifadeye yönlendirmek gönderme/gönderge olarak adlandırılmaktadır.¹⁶Anıştırma/telmihten farkı, olay unsuru içermemesidir. Osman Hakan A. şiirlerinde zaman zaman göndergelere de başvurur. Onun Seyahat, Hemen adlı kitabında alıntı yaptığı isimler dışında gönderme yaptığı yazar ve şairler Haydar Ergülen, Adalet Ağaoğlu, Hami B. Çağdaş'tır.

1.2. Kapalı İlişkiler¹⁷

Osman Hakan A.'nın şiirlerinde kendinden önceki metinlere gönderme yapmak maksadıyla sıkça başvurduğu yöntemlerden biri de anıştırmadır. “Anıştırma, bir sözcüğün alıntılanması ya da bir başka yapıtın, kimliği söylenmeden ya da açıkça bildirilmeden anılmasıdır.”¹⁸ Anıştırmada belli bir metni, alıntıdaki gibi bütünüyle olduğu gibi değil, kısmen, kısıtlı olarak, tam belirtmeden alıntılanır. Okur, ipuçlarından yola çıkarak bütünü tamamlamalıdır. “Anıştırma, kavranması için, bir sözce ile yansılarını gönderdiği başka sözce arasında belli bir algılamayı zorunlu kılar. Varlığını dışardan bildirecek, belirtecek bir dış bildiri dizgesi olmadığı için anıştırmayı bulmak zordur, çoğu zaman kişisel ekin birikimi ve çabayı gerektirir.”¹⁹

“Bence bir şiir kitabı yazma işi, kutsal bir “Yazı” yazmak gibidir. Bir tür dinsel söylem, yani bir ‘Din’ kitabı ‘Söylemek’ gibi...”²⁰ diyen Osman Hakan'ın şiirlerinde gelenek ve metinlerarası ilişkiler bağlamında en çok yararlandığı kaynak Kur'an-ı Kerim'dir. Şair sure ve ayetleri kimi zaman epigraf olarak

¹⁶ Aktulum, a.g.e., s.94

¹⁷Kubilay Aktulum'un “Gizli alıntı/intihal de kapalı ilişkiler içerisinde değerlendirilmektedir.”(s.103) tespiti Osman Hakan A.'nın eserleri için geçerli olmadığından gizli alıntıya değinilmemiştir.

¹⁸ *Dictionary of World Literary Terms (Form, Techniques, Criticism.)* Ed. J.T. Shipley, London: Georges Allen and Unwin Ltd., 1970'dan aktaran Aktulum, a.g.e., s.109

¹⁹ Aktulum, a.g.e., s.109.

²⁰ Osman Hakan A., “Benim Okurum Ne Bildiğimi Görmeli”, *Gösteri*, sayı 175, Haziran 1995

kullanır, kimi zaman da birkaç anahtar sözcükle anıştırmaya başvurarak okuru istediği sûre veya ayete yönlendirir. Kimi şiirlerinde ise şiirin bütününde bir sûrenin ilham kaynağı olduğunu görürüz.

Örnek verecek olursak şairin Seyahat, Hemen adlı kitabındaki “Kuş Geçimi”²¹ adlı şiirinin başında “*La uhibbül afilin*” sözlerini epigraf olarak kullandığını görürüz. Bu sözler En’am Sûresi 76. ayetten alınmıştır:

*“Üzerine gece karanlığı basınca bir yıldız gördü. “İşte Rabbim!” dedi. Yıldız batınca da, “Ben öyle batanları sevmem” dedi.”*²²

Bu şiirde geçen “sim” kelimesini de arındırma anlamında ele aldığımızda aslında Seyahat Hemen²³ adlı şiirin tasavvuf geleneğine yaslandığını görürüz.. Şair dünyayı gelip geçici bir mekân olarak görmektedir. Bedeni “kanser ve irin sızdıran bir divit”e benzetmesi de yine sim kelimesine dayanarak seyahatle ruhu arındırma düşüncesini yani seyr ü süluku çağrıştırır. Seyr ü süluk Hakk’a ermek için bir rehberin öncülüğünde ve denetiminde çıkılan manevi ve ruhi yolculuktur. Ehl-i süluk denilen yolcu, nefsindeki kötü huylardan arındığı ve iyi huylar edindiği ölçüde bu yolculukta mesafe alır. Seyr ü sülukun gayesi salikin kişisel arzu ve isteklerini yok edip tam anlamıyla kendisini ilahi iradenin hakimiyeti altına sokması, bu suretle diğer insanlara rehberlik yapmasına imkan veren kamil insan mertebesine yükselmesidir. Zaten kitabın bütününe baktığımızda kitabın “Gitmek” ve “Dönmek” başlıklı bölümlere ayrılması da bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Aynı şiirde yer alan “ Biriken yongaları yak!/ Isıt! Yeniden kaybolan suları / Apak, tertemiz, pamuk gibi .....vücudum” dizelerinde de geleneğe gönderme vardır. İslamiyet’te kalem yazı gibi ilahi bir lütuf olarak kabul edilmiştir. Hattatlar kalem açarken çıkan yongaları herhangi bir yere atmaz toprağa gömmüştür. Bunun nedeni de kalem adının Kur’an’da geçmesidir. Hatta ömürleri boyunca açtıkları yongaları toplayıp ölünce sularının bunlarla ısıtılmasını vasiyet eden hattatlar bile vardır.

²¹ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s.188

²² En’am Sûresi, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

²³ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s.186

Şair, Lab ve Levh²⁴ başlıklı şiirinde ise içerisinde oyun ve eğlence manasına gelen la'b ve levh sözcüklerinin geçtiği Enam Sûresi 32.ayete telmihte bulunur:

“Dünya hayatı ancak bir oyun ve bir eğlencedir. Elbette ki ahiret yurdu Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?”²⁵

Hadid Sûresi 20. ayette de yine dünya hayatının bir oyun olduğu ve gelip geçiciliği vurgulanmaktadır:

“Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah’ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldaniş metaından başka bir şey değildir.”²⁶

Bu şiirde şair, dünyanın gelip geçici olduğu düşüncesini modern yaşamın eleştirisi şeklinde sunar. Dışarısı Vücut²⁷ şiirinde ise “Sokakları tanırım, kırmızılığı; dışarısı.../Şehirle kapatılmış... göz, dil, dudak” dizeleriyle Beled Sûresi 8. , 9. ve 10. ayetlerine gönderme vardır:

“Biz ona iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi; iki apaçık yolu (hayır ve şer yollarını) göstermedik mi?”²⁸

“Kuş Geçimi” adlı şiirde ise “ Çocukluğum, Ey!../ (Yok mu dur başka bir bakış?/ Kuşatmıştır ....kulakla, gözle, kalple /Yıldız, Ay, Güneş: İşte /Bu benim yavrum!...)görününce” dizeleriyle Yusuf Sûresi 4. ayete ve dolayısıyla Divan edebiyatı mazmunları arasında önemli bir yere sahip olan Hz. Yusuf’un hikâyesine telmihte bulunur:

²⁴ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s.192

²⁵ *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

²⁶ *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

²⁷ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 216

²⁸ *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

“Hani Yûsuf babasına, ‘Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı’ demişti. ²⁹

“Yeminler, ağarır gece her şey / Çift... her şey tek ...kopan / Bağlanır mı yerine? Yalnızlıklar / Siyahtı görmedim!...kırbaç her biri/ Gün... dağlar, kayalar...ten /Tahtlar, kaseler, kaynaklar /Yastıklar, halılar... dinlendim /mi gece, her şey...çift, tek, çift, tek... /akşamlar... kızgın bir suya girmek”

dizelerini içeren Gece Her Şey³⁰ şiirinde ise şair Fecr Sûresi'nin ilk dört ayetini hatırlatır:

“Tan yerinin ağarmasına andolsun, On geceye andolsun, Çifte ve teke andolsun

Geçip giden geceye andolsun (ki, müşrikler azaba uğrayacaklardır.)”³¹

“Şehir Nerede” şiirinde ise çıkış noktası Kehf Sûresidir. Şiirde tamamen bu sûredeki olaylar örtük biçimde aktarılır:

Rüzgara geçti çocukluklar, sığındık.../Zamanın bilgisi yok artık.../Toprağın süsünden, habersiz /Birkaç genç kalp...yıllandık / Üç, dört, beş, altı, yedi...sekizinci / Uyuyan etimiz...epриди, akşamlar/Yırtıldı, içimizdeki inci.../Uyandık! ...Şehir nerede? ...Arkadaşlar!.../

Bir rüya bu ..apaçık, ah!..”³² dizeleri Kehf Sûresi 22. ayeti çağrıştırır:

“(Ey Muhammed!) Bazıları bilmedikleri şey hakkında atıp tutarak: ‘Onlar üç kişidirler, dördüncüleri köpekleridir.’ diyecekler. Yine,‘Beş kişidirler, altıncuları köpekleridir.’ diyecekler. Şöyle de diyecekler: ‘Yedi kişidirler, sekizincileri köpekleridir.’ De ki: ‘Onların sayısını Rabbim daha iyi bilir. Zaten onları pek az kimse bilir. O halde onlar hakkında (Kur’an’daki) apaçık tartışma (yı aktarmak) dan başka tartışmaya girme ve bunlar hakkında onlardan hiçbirine bir şey sorma.”³³

²⁹ Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

³⁰ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 190

³¹ Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

³² Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 200

³³ Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

*Bir mağaranın içinde bile /Geceler gündüzlere katık... Güneş / Ay,
Yıldız ...aynı yerden kırık, hep/Aynı yerden...doğan batık/ Şehir nerde?..
Arkadaşlar!..Ah!.. /Bir eşikte, insanlar, kediler, köpekler.../Para ve
ekmeğe sığındık hep beraber /Şehir nerde?... sığınanlar, neredeler?³⁴*

mısraları ise Kehf Sûresi 10. ayeti çağrıştırır:

*“Hani o gençler mağaraya sığınmışlardı da, “Ey Rabbimiz! Bize
katından bir rahmet ver ve içinde bulunduğumuz şu durumda bize
kurtuluş ve doğruluğa ulaşmayı kolaylaştır” demişlerdi.”³⁵*

“Rüzgâra geçti vücud, uyandık.../Zamandan bilgimiz yok artık...”³⁶
dizelerinde ise Kehf Sûresi, 19. ayet hatırlatılır:

*“Böylece biz, birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık.
İçlerinden biri: “Ne kadar kaldınız”? dedi. (Bir kısmı) “Bir gün, ya da bir
günden az”, dediler. (Diğerleri de) şöyle dediler: “Ne kadar kaldığınızı
Rabbiniz daha iyi bilir. Şimdi siz birinizi şu gümüş para ile kente gönderin
de baksın; (şehir halkından) hangisinin yiyeceği daha temiz ve lezzetli ise
ondan size bir rızık getirsin. Ayrıca, çok nazik davransın (da dikkat
çekmesin) ve sizi hiçbir kimseye sakın sezdirmesin.”³⁷*

“Kuş Evi”³⁸ adlı şiirinde “Sakin efsane söyleme” sözünü alıntılıyarak
Muhyi(Bezcizade Muhyiddin Muhammed)’ye ve dolayısıyla Melamiliğe
göndermede bulunur.

Osman Hakan dini metinlerin yanı sıra anıştırmayı kullanarak edebi
metinlere, divan edebiyatı mazmunlarına da şiirlerinde gönderme yapar.
Osman Hakan A.'nın “Birinci Adım”: “Gitmek” ve “İkinci Adım Dönmek”
başlıklarıyla iki bölüme ayırdığı *Seyahat, Hemen* adlı kitabının ilk şiiri, kitaba
adını veren “Seyahat, Hemen”³⁹ başlıklı şiirdir. Şair bu şiirde “*Ya Resul’Allah
/ Seyahat hemen!*” sözleriyle Evliya Çelebi’nin *Seyahatname*’yi yazma
sebebine⁴⁰ telmihte bulunur:

³⁴ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 201

³⁵ *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

³⁶ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 201

³⁷ *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>

³⁸ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 218

³⁹ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 175

⁴⁰ Evliya Çelebi, a.g.e., s. 15

*Anladım, yalnızlıklarımızdır, aharlenen/ Yani ten, yani kalem, yani
parşömen / Hem de mürekkep, Ya Resul'Allah/ Seyahat hemen! Yalnızca
bir Rü'ya idi⁴¹*

“Sudan İbaret”⁴² adlı şiirinde de Evliya Çelebi'nin *Seyahatname* adlı
Bursa için söylediği “Bursa sudan ibarettir.”⁴³ cümlesine hem şiir başlığında
hem de şiirin içinde gönderme yaparak seyahat izleğini pekiştirir:

*Şafak ve akşamın tayin ettiği/Gün yazılan bir mühür yalnızca
/Saydıklarınızı atın! Sudan ibarettir/.....Gibi rüzgârda. Erkek ve
dişi....Şehri /Sarı bir tılsımın içinde bırakan Bursa⁴⁴*

Ayrıca şair Cennet Bursa efsanesine de gönderme yapar. Efsane'ye göre
Bursa'yı kuran Hz. Süleyman'dır. O vezirine “cennet burası” der ve vezir
yanlış anlayınca “cennet bursa “der ve şehrin adı Bursa olur.

*Fecr, cennet, cehennem....Gir/ Ot, çer-çöp, diken işte/Su.... Bağlanır mı
birbirine?/Tenimle, kapatıldım kendime/ Ateşle...dağla, külünk...dağ-/ La
külünk...dağ...lale⁴⁵ “Gece, Her Şey” şiirinde yer alan bu dizelerde ise külünk
kelimesiyle Ferhad'ın Şirin için dağları delmesine telmihte bulunur. Bu
mazmun divan edebiyatında sıkça kullanılır.*

Dağ- la, dağ, lale sözcükleri de lale mazmununu çağrıştırır. Lale, Divan
edebiyatında kırmızı rengi ile sevgilinin yanağı veya aşığın gözyaşlarını
temsil eder. İran mitolojisine göre yıldırım, yaprağın üstündeki çiğ tanesine
düşmüş, çiğ tanesi ve yaprak alev alarak donmuş, lale de böylece ortaya
çıkıştır. Şair, şiirinde Ferhad'ın dağı delmesinden yola çıkarak dağ ve dağla
sözcüklerini kullanır ve böylece lale mazmununa da şiirinde yer vermiş olur.

Şair, “Hiç kimse aşklarla değil artık”⁴⁶ sözüyle hem gerçek anlamda
günümüzdeki aşkların yapaylığını hem de Leyla ve Mecnun, Ferhad ile Şirin
gibi âşıkların olmadığını vurgular. Bu söz bir anlamda modernitenin eleştirisi
gibidir. “Tenimle kapatıldım kendime” sözü ise tasavvuftaki ruhun kuşa,
bedenin kafese benzetilmesi anlayışını çağrıştırır.

⁴¹ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 186

⁴² Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s.194

⁴³ Evliya Çelebi, a.g.e., s. 404

⁴⁴ Osman Hakan A., *Sarı Ekin*, a.g.e., s. 186

⁴⁵ A.g.e. s.191

⁴⁶ A.g.e s.191

*Çocukluğum, Ey!..(Yok mu dur başka bir bakış?/Kuşatmıştır kulakla, gözle,kalple.../Yıldız, Ay, Güneş:İşte /Bu benim yavrum!.*⁴⁷ mısralarında yıldız, ay, güneş sözcükleriyle Hz. Yusuf'a gönderme yapılmıştır. Hz Yusuf, rüyasında on bir yıldızın, güneş ve ayın kendisine secde ettiğini görmüş, Babası Yakup peygamber de bu rüyayı yorumlayarak ona peygamberlik verileceğini söylemiştir. Bu da divan edebiyatında kullanılan mazmunlar arasındadır.

'Söylenmez Söz', tutulan sayı..... dağın/ İçinde tunçtan bir kapı .../ Zümrüt ve akik ⁴⁸ mısralarındaki zümrüt ve akik de güzel bir taş olmaları ve haklarındaki efsaneler nedeniyle divan edebiyatında kullanılan mazmunlar arasında yer alırlar.

Sonuç

Osman Hakan A. metinlerarasılığı şiirlerinde ifade etmek istediği düşünceyi pekiştirmek maksadıyla kullanan bir şairdir; çünkü herhangi bir metinlerarası yönetime göre metne sokulan ayrışık her unsur metne anlamsal olarak bir katkıda bulunur, metnin çizgiselliğini keserek ona tekanlamlılık yerine çokanlamlılık özelliği katar.⁴⁹ Osman Hakan A.'nın şiirlerinde tespit edilen metinlerarası unsurlar da bu fonksiyonu yerine getirmektedir. Osman Hakan'ın şiirlerinde gelenek kendini daha çok şiirin bütünlüğü içerisinde metinlerarasılık aracılığıyla gösterir. Bu nedenle metinlerarası ilişkilerden yararlanmadan onun şiirinin bütününe bakıp bir anlam çıkarmak mümkün değildir; çünkü o şiirini anlamdan çok sözceler, göstergeler üzerine kurmuştur.

⁴⁷ A.g.e s.188

⁴⁸A.g.e s.194

⁴⁹ Aktulum, a.g.e., s.271-272

KAYNAKÇA

A., Osman Hakan, “Benim Okurum Ne Bildiğimi Görmeli”, *Gösteri*, sayı 175, Haziran 1995

A., Osman Hakan, *Sarı Ekin*, Digraf Yayınları, İstanbul 2005

Ahmet Haşim, “Müslüman Saati”, *Dergâh Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, Cilt: I Sayı: 4, Haziran 1990

AKTULUM, Kubilay, *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, İstanbul 2007

ASİLTÜRK, Baki, *1980 Kuşağı Türk Şiirinin Poetikası*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul 2006

BAYRIL, Vural Bahadır, “Osman Hakan A. ile Söyleşi: Okur Benimle Buluşabilir”, *Cumhuriyet Kitap*, sayı: 278, 15 Haziran 1995

Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Cilt: I-II, Üçdal Neşriyat, İstanbul 2012

Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5839e36fc4a236.54831811

Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, <http://kuran.diyagnet.gov.tr/mushaf>

